

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 89869

Учитель 1

початкової школи 2018

**ЯК НАВЧАТИ
ДІАЛОГИ
СКЛАДАТИ?**

Українська мова

У СВІТІ ТЕАТРУ

Інтегрований день,
1-й клас

**ФОРМУЄМ
ЦІЛІСНІ УЯВЛЕННЯ
ПРО СВІТ**

Наступність освіти

**ВИХОВАННЯ
ДИСЦИПЛІНИ**

Батьківські збори

**ПРОСТИЙ
МИНУЛИЙ ЧАС**

Англійська мова,
4-й клас

**ПЕРЕСТАВНА
ВЛАСТИВІСТЬ
ДОДАВАННЯ**

Математика,
1-й клас

БЕРЕЖІМО ЛІС

Екологічне свято

З ДИТСАДКА ДО ШКОЛИ БЕЗ ПРОБЛЕМ

Авторська інтегрована особистісно орієнтована технологія “Світ навколо мене”

Світлана ЯКИМЕНКО, д-р філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти МНУ імені В. О. Сухомлинського

Світ такий багатогранний і приховує стільки різноманітних таємниць! Чи можна спонукати маленьких допитливих дослідників до його пізнання? Вихід підказує саме життя — вивчати його треба цілісно, не розділяючи окремі сфери і занурюючись у глибини знань поступово, не перериваючи пошуку. Не зруйнувати ті часом майже невлонні зв'язки, що існують між об'єктами і явищами довкілля, розкрити їх дітям у всій повноті допоможе технологія, що ґрунтується на засадах інтеграції та неперервності освіти. Про особливості впровадження такої технології у навчальних закладах розповідає її автор.

В останні роки набуло поширення таке явище як рання підготовка дітей до навчання в школі, що призвело до поступового “дорослішання” дошкільної освіти: педагоги стали частіше використовувати шкільні технології, зокрема зосередили увагу на формуванні навичок курсивного письма та вільного читання тощо. При цьому не завжди достатню увагу приділяють фізичному вихованню і розвитку дітей, охороні й зміцненню їхнього здоров'я, добору форм роботи, що відповідають їхнім віковим особливостям. Особливо тривожить те, що істотно зменшилася частка ігрової діяльності дошкільників.

Тож нині постало питання про необхідність зміни підходів до організації діяльності дітей дошкільного й молодшого шкільного віку. Одним з ефективних шляхів гармонізації освіти ми вважаємо дотримання принципу наступності між дошкільням і початковою школою та побудову її за інтегрованою технологією, що сприятиме формуванню у дошкільників цілісних уявлень про світ, а також якостей, необхідних для оволодіння навчальною діяльністю: цікавості, ініціативності, довільності, творчого самовираження тощо.

Неперервна освіта: зміст, завдання, умови реалізації

Неперервна освіта — це зв'язок, узгодженість і перспективність усіх компонентів системи: цілей, завдань, змісту, методів, засобів, форм організації, виховання і навчання на кожному етапі освіти для забезпечення наступності у розвитку дитини.

На жаль, ідея неперервності освіти досить часто тільки декларується, не реалізуючись на практиці посправжньому. Це актуалізує завдання, поставлені в інтегрованій технології, яка розкриває сучасні підходи до цілей і змісту неперервної освіти на її перших сходинках — дошкільної та початкової освіти.

В основі інтегрованої технології наступності лежать визнані у сучасній педагогіці **цінності освіти**:

- *гуманізм* — утвердження норм поваги до особистості, доброзичливе, бережне ставлення до кожного, недопустимість насилля;
- *відкритість дитини світові*, що змінюється;
- *самоцінність кожного віку* — повнота реалізації можливостей дитини; опора на досягнення попереднього етапу розвитку;
- *індивідуалізація освіти* — врахування здібностей, інтересів, темпів розвитку дитини;
- *створення умов для розвитку дитини* незалежно від рівня її готовності до школи.

Завдання інтегрованої технології неперервної дошкільної та початкової освіти:

- *виокремити пріоритети у змісті освіти на кожному з етапів вікового розвитку з урахуванням сучасної соціальної ситуації;*
- *визначити психологічні та педагогічні умови реалізації неперервності освіти;*
- *визнати внесок кожної освітньої галузі в розвиток дошкільника і молодшого школяра;*

- визначити вікові характеристики дитини до початку й на кінець її навчання в початковій школі.

Концептуальні цілі неперервної освіти дітей дошкільного й молодшого шкільного віку:

- виховання моральної людини;
- охорона і зміцнення фізичного та психологічного здоров'я дітей;
- збереження й підтримка індивідуальності дитини, її фізичний і психічний розвиток.

Знання, вміння і навички розглядаються в системі неперервної освіти як важливий засіб розвитку дитини. Їх набуття малюком відбувається у динаміці, з поступовим нарощуванням і вдосконаленням на кожному вищому етапі. На основі такого підходу сформульовано пріоритетні завдання неперервної дошкільної й початкової освіти (*див. табл.*).

Таблиця

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ Й ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

На етапі дошкільної освіти	На етапі початкової освіти
Формування у дітей розуміння цінності здорового способу життя	Досягнення свідомого прийняття дитиною цінностей здорового способу життя, регулювання нею своєї поведінки відповідно до них
Забезпечення емоційного благополуччя кожної дитини, розвиток її позитивного самовідчуття	Вироблення готовності до активної взаємодії з навколишнім світом (емоційної, інтелектуальної, комунікативної тощо)
Розвиток ініціативності, зацікавлення, спонтанності, здатності до творчого самовираження	Формування ініціативності, самостійності, навичок співпраці у різних видах діяльності
Формування різноманітних знань про навколишній світ, стимулювання комунікативної, пізнавальної, ігрової та індивідуальної активності дітей у різних видах діяльності	Удосконалення досягнень дошкільного розвитку (протягом усього періоду навчання в початковій школі)
Розвиток компетентності у сфері ставлення до світу, до людей, до себе; залучення дітей до різноманітних форм співпраці (з дорослими та дітьми різного віку)	Спеціальна допомога в розвитку сформованих у дошкільному дитинстві якостей
	Формування бажання й уміння вчитися, готовності до здобуття освіти в основній ланці школи та здійснення самоосвіти
	Забезпечення диференційованого підходу до кожного учня, особливо у випадках випереджального розвитку чи відставання

Для успішної реалізації технології неперервної дошкільної та початкової освіти необхідно створити відповідні **психолого-педагогічні умови**:

- забезпечити особистісно орієнтовану взаємодію дорослих з дітьми;
- надати кожній дитині можливість вибору виду та засобів діяльності, партнера тощо;
- орієнтувати педагогічне оцінювання на відносні показники дитячої успішності (порівняння сьогоднішніх досягнень дитини з її власними вчорашніми здобутками);
- створити освітнє середовище, яке сприяло б емоційно-ціннісному, соціально-особистісному, пізнавальному, естетичному розвитку дитини і збереженню її індивідуальності;
- віддавати перевагу інтерактивним та ігровим формам діяльності учнів;
- збалансувати репродуктивну (таку, що відтворює готовий зразок) і дослідницьку, творчу діяльність, спільну і самостійну, рухливу й таку, що передбачає статичні положення.

“Світ навколо мене” — інтегрована особистісно орієнтована технологія

На нашу думку, технологія “Світ навколо мене” дає можливість: сформувати в учня вміння цілісно сприймати світ, узагальнювати, розмірковувати, порівнювати; розкрити численні зв'язки навчального матеріалу з дійсністю; залучити до діяльності одночасно велику кількість дітей; допомогти кожній дитині розкрити свої кращі риси.

Перспективне планування занять за технологією “Світ навколо мене” пропонується складати **на рік**. При цьому обов'язково слід передбачити розкриття тем з різних сфер діяльності людини: “Людина — природа”, “Людина — Всесвіт”, “Людина — культура”, “Людина — наука, техніка”, “Людина — суспільство”.

Планування навчально-виховної роботи **на місяць** здійснюється за змістовими модулями, як-от “Жива природа”, “Нежива природа” тощо. Роботу за модулями вчитель має спрямувати у таких напрямках:

- формування реалістичних уявлень про неживу та живу природу, явища природи і зв'язки між ними;
- розвиток допитливості, спостережливості, логічного та абстрактного мислення;
- стимулювання бажання пізнавати навколишній світ у дослідницькому середовищі;
- формування основ світогляду.

Роботу **на тиждень** слід планувати за модульно-освітніми галузями: “Мовно-літературна”, “Математична”, “Природничка”, “Технологічна”, “Соціальна і здоров'язбережувальна”, “Громадянська та історична”, “Мистецька”, “Фізкультурна”.

Проілюструємо на прикладі, як можна реалізувати окреслені завдання.

Зразок планування інтегрованого дня у 1-му класі

Вода — джерело життя

Сфера життєдіяльності людини — “Людина і природа”.

Змістовий модуль — “Світ, у якому я живу”.

Підтема змістового модуля — “Нежива природа”.

Світоглядне поняття — вода в різних станах (твердий, рідкий, газоподібний).

Час проведення — листопад (9-й навчальний тиждень).

Дотримуючись принципу наступності, педагог при розробленні сценарію дня має враховувати ті уявлення про воду, які діти набули в дошкільний період. На основі цих попередніх здобутків він окреслює результати, яких учні мають досягти, опрацювавши тему.

Вік дітей	ЗДО (старша група)	ЗЗСО (1-й клас)
Очікувані конкретні результати	мають уявлення про воду як об’єкт природи, її властивості	знатимуть, що вода може перебувати в трьох станах, та про колообіг її у природі
	розуміють взаємозалежність між водою й іншими об’єктами природи	вмітимуть пояснити значення води у природі та житті людини
	усвідомлюють необхідність дбайливого ставлення до водних ресурсів	знатимуть, у чому має проявлятися дбайливе ставлення до водних багатств
		знатимуть назви водойм свого краю
		знатимуть про специфіку професії робітника порту, сімейні династії портовиків

Новим для початкової школи є етап інтегрованого дня “ранкова зустріч”. Він дає змогу налаштувати дітей на позитивний лад, виявити їхні знання з теми й мотивувати до її подальшого вивчення. Ранкову зустріч за пропонованою темою можна організувати так.

Спостереження за росою

Ранкова зустріч

Мета. Розширити уявлення учнів про характерні особливості роси та її корисність.

Учитель вранці звертає увагу дітей на росу й зазначає їм до **бесіди**.

Орієнтовний зміст бесіди

- Що з’явилося на траві та кущах?
- Що таке, на вашу думку, роса?
- Звідки вона з’явилася?
- Звідки випаровується вода?

- На що схожа роса? (На намистинку, краплинку, діамант, кульку, гудзичок, монетку).

Аби спонукати дітей до творчості, можна запропонувати **пограти у рими** — дібрати слова, що римуються з переліченими раніше назвами об’єктів, до яких подібна роса. (Наприклад: краплинка — намистинка).

Попередньо підготовлений учень читає **вірш про росу**.

Ранкові росинки

Зібрались росинки на листі,
Прозорі перлинки і чисті.
Упали на землю ранкову —
Впустило їх листя додолу.

Корінням ввібрали їх верби,
І знову вертались доверху.
Ще вище, дістались... до хмари:
Говорять, що там побували.

Відтоді як дощиком стали,
Їх чисті струмочки вітали.
А зранку усі розбрелися...
Росинками впали на листя.

Зібрались росинки на листі...

Андрій Гагін

Далі вчитель пропонує дітям струсити собі в долоньки росинки і вмити личка, **розповідає** про цілющі властивості роси, про народний звичай “купання в росі” на Юр’їв день і збирання роси.

Орієнтовний зміст повідомлення

6 травня українці відзначають народне свято — Юр’їв день.

До цього дня селяни завершують сівбу ярових зернових культур, а озимина вже гарно куциться. Здавна існувала така традиція: якщо у землі було достатньо вологи, на межах закопувати великодні хлібці та крашанки й молилися святому Юрію, просячи, щоб захистив майбутній урожай від граду.

До нас дійшло прислів’я: “Святий Юрій по полю ходить, хліб-жито родить, росу випускає”. Юр’єва роса, за народними віруваннями, мала велику цілющу силу. Її збирали в окремі посудини, а потім використовували для лікування різних хвороб. Нею також освячували господарські будівлі, худобу. Вважали, що посіви, скроплені Юр’євою россою, краще ростимуть і даватимуть багатший урожай.

Юрій, у народній уяві, — покровитель скотарства і хліборобства. Худобу на Юрія ще до сходу сонця виганяли у поле, на “Юр’єву росу”, бо “Юрій Божим ключем одмикає в той час землю і благословить її на благочинність”. Вважали, що худоба, яка випасалася на “Юр’євій росі”, ніколи не хворітиме.

Учні **повторюють веснянку** за вчителем й імітують дії, про які йдеться у вірші.

...Юрій матір кличе:

“Та подай, мати, ключі відімкнути небо,
Відімкнути небо — випустити росу,

Випустити росу — дівочу красу.
Дівоча краса, як літня роса —
В меду потопає, з вином виринає”.

Оскільки для першокласників, як і для дошкільнят, провідна діяльність — ігрова, впродовж дня доцільно провести з учнями кілька **ігор з теми**.

Дидактична гра “Де є вода?”

Завдання: назвати різні природні об’єкти, що містять воду.

Дидактична гра “Смислові пари”

Аби уточнити та закріпити знання дітей про взаємозв’язок різних явищ природи з водою, педагог пропонує дібрати слова-картинки, пов’язані між собою за смислом.

Наприклад

Риба — річка, хмарка — краплини дощу, сніговик — сніжинка тощо.

Малорухлива гра “Веселі крапельки”

На вигук ведучого “Сонце!” діти імітують рух крапель угору (Сонце нагріло воду, і краплинки волюго перетворилися на пару й почали підніматися у повітря).

На слово “Місяць!” — демонструють, як крапельки води опускаються вниз (бо ввечері повітря стає холодним, і краплинки важчають, осідають на траву, дерева, квіти).

Оскільки в основі формування компетентності молодших школярів у галузі природничих наук лежить діяльність, спрямована на вироблення вміння формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, доцільно спонукати учнів до ведення спостережень, порівняння явищ природи та висловлювання своїх міркувань. Відповідно до теми дня, вчитель може запропонувати дітям висловитися з таких питань.

- Доторкніться до росинок. Які вони на дотик? (При цьому важливо акцентувати увагу на тому, що вода холодна).
- Де ще вам доводилося бачити краплинки? (Обов’язково слід спонукати дітей до називання таких варіантів: роса, краплинки дощу, краплинка, що залишається після танення сніжинки, краплинка води з крана та краплинки на трубах холодної води у ванній кімнаті).
- Як ви гадаєте, чи всі ці краплинки утворюються однаково? (На цьому етапі учні мають побачити, що природа краплин може бути різною: дощ і сніг — це опади; з крана тече вода, яку накачують з річки або підземних джерел

насосами; а краплинки на трубах і роса — зовсім інше природне явище, до розуміння якого повинен підвести дітей учитель).

Обговорення цих питань — підґрунтя для пояснення змісту природного явища “роса”. Використовуючи знання дітей про те, що вода може перебувати у трьох станах, педагог може розкрити його таким чином.

У ванній кімнаті гаряча вода перетворюється на пару й піднімається у повітря. Коли ж вона потрапляє на холодну трубу, температура її знижується, і відбувається зворотний процес — пара перетворюється на воду. Подібний процес відбувається і в природі: вдень під сонячним промінням вода з різних об’єктів випаровується, коли ж уночі вони охолоджуються, пара, що до них дотикається, знову переходить у рідкий стан — воду. Таке природне явище і називають росою. Саме тому роса ніколи не буває теплою — з підвищенням температури повітря вона знову переходить у газо-подібний стан.

Задля формування вміння обґрунтовувати свою думку доцільно залучати дітей до обговорення проблемних питань.

Наприклад

Педагог пропонує дітям поміркувати й висловитися щодо питання “Роса — це добре чи погано?”.

Додатково можна організувати роботу ще за кількома **напрямами**:

- **людинознавство** (з’ясувати, яку роль відіграє вода в організмі людини);
- **краєзнавство** (розширити уявлення учнів про водні ресурси рідної Миколаївщини);
- **профорієнтаційна діяльність** (ознайомити з професією кораблебудівників). ●

Милуємось краплинками роси й розгадуємо загадку краси.

(Надіслала Т. Матвійчук, с. Добре, Камінь-Каширський р-н, Волинська обл.)

